

Notes impertinents (V). Dos centenaris, Hellman and Trumbo

El dies passen, volen, s'esmicolen i, quan te n'adones —i no te n'adones, és clar, perquè l'eternitat incorpòria és del tot insensible—, ja ocupes un lloc sota la terra. Sembla que era l'altre dia que llegia *Scoundrel time*, traduït al castellà per *Tiempo de canallas*, i admirava a la pantalla gran *A guy Named Joe* (film dirigit per Fleming amb Spencer Tracy, Irene Dunne i, si no record malament, Van Johnson d'interprets: *Dos en el cielo*), però, malgrat aquesta sensació efímera del temps, ja n'han passat molts, d'anys. Prop o més —si ens referim a la pel·lícula— d'una trentena. Fins i tot l'autora del llibre, Lillian Hellman, i el guionista del film, Dalton Trumbo, ja són centenaris; vull dir que els dos ja han fet (el juny) o estan a punt de fer (el proper desembre) els cent anys de naixement, na Hellman a Nova Orleans i en Trumbo a Montrose (Colorado). I així és com tenc la sensació, i ja em perdonaran, amics de l'impossible, que el pas del temps acaba sempre per col·locar les coses al seu lloc: les víctimes són recordades i dignificades i els seus botxins, o els animals repressors que els turmentaren (ja sigui èticament o físicament), si la història els recorda —quan ho fa, que no és sempre—, perduren en el record des de les tenebres de la indignitat.

¿I per què aquest vell malsofrít, de sobte, s'ha posat tan transcendental i, alhora, manifesta un pessimisme vivencial?

Doncs bé, perquè recordar —recobrar per a la memòria insubornable— Lillian Hellman i Dalton Trumbo és, tant si es vol com si no, retornar intel·lectualment a una de les èpoques més mesquines, més tristes i més patètiques d'Amèrica del Nord. La caça de bruixes. La figura pertorbadora (nefasta) del senador Joseph McCarthy. La persecució indiscriminada d'artistes, escriptors, actors, directors, guionistes, per la simple sospita —mai demostrada ni documentada— de pertànyer o estar a prop de la ideologia comunista. Hellman i Trumbo entraren en el barrisc mccarthista de la repressió, de la mateixa manera que Dashiell Hammett, Albert Maltz, Arthur Miller i molts d'altres que intentaven desenvolupar la seva tasca cultural des dels més elementals principis de la in-

dependència. Aquest era, i no altre, el seu pecat: exercir la professió en i per a la llibertat en un Estat que es deia democràtic.

Garry Wills va escriure —fent referència alssicaris del mccarthisme— que "els croats que es torben molt a treure's les armadures comencen a sentir pruija, i acaben per semblar ridículs dins elles". Ridículs o no, els mccarthistes semblaren el pensament nord-americà d'intrigues, de dubtes, de confabulacions, de contubernis i d'insidies de les quals no en va estar exempt Elia Kazan, per exemple, i que va esquitjar fins i tot —segons alguns estudiosos del moviment— persones com Charles Chaplin i Errol Flynn. La mateixa Hellman, en el ja esmentat *Scoundrel time*, amb una certa desola-

ció i mal dissimulat neguit, assenyala que la majoria d'intel·lectuals de l'època evidencià no tan sols la indiferència, sinó també una certa complicitat amb els mètodes mccarthistes i només "un petit grup es va dignar a moure un dit quan McCarthy i els seus sicaris varen comparèixer a escena. Quasi tots, pel que varen fer o varen deixar de fer, varen contribuir al mccarthisme". Aquestes paraules són prou eloqüents, o no? L'excel·lent dona —i companya sentimental i de disbauxes etiliques de l'autor de *Red Harvest*, Hammett— que era Lillian Hellman, sens dubte una de les més destacades creadores dramàtiques del segle XX americà (només els recordaré *Watch on the Rhine* i *Toys in the Attic*), a més d'un monumental docu-

La loba de William Wyler basada sobre un llibre de Lillian Hellman.

Així, els dos, Hellman and Trumbo, han arribat al centenari del seu naixement...i són recordats —ja ho deia al principi— com a elements essencials de la cultura d'Amèrica del Nord, mentre que els seus botxins han passat ja definitivament a la tomba de la ignominia i del deshonor

ment memorialístic com *And Unfinished Woman* (la qual vaig llegir traduïda al castellà, *Mujer inacabada*) i d'aquell llibre entre el relat, el record i el text literari, *Pentimento*: d'un fragment, "Júlia", se'n va fer una pel·lícula amb el mateix títol... Bé, con deia, aquesta sorprenent dona va ser una de les víctimes del mccarthisme.

I Trumbo? Vet aquí un altre cas ignominios de la barbàrie repressiva. Guionista destacat en els anys trenta i quaranta del passat segle, havia treballat amb directors com Farrow, Dmytryk, Fleming o Le Roy, però, sota la sospita de ser un membre destacat del comunisme infiltrat a Hollywood, va ser marginat, silenciats, fins el punt que, per a subsistir, va haver de prosseguir la tasca com a guionista em-

parat en els pseudònims. Silenci que es va perllongar fins l'any 1966, quan reapareix el seu nom a les pantalles amb la pel·lícula de Kubrick, *Espartaco*. Quasi vint anys de repressió i d'anonimat. Jo recomanaria a aquells lectors que encara conserven un mínim de curiositat i de rebeldia interior —n'estic convençut que n'hi ha més dels que alguns desitjarien i que podem imaginar— que llegeixin una obra per a mi carismàtica de Dalton Trumbo, la qual és una selecció de la seva correspondència i un gran document sobre la Meca del cinema nord-americà: *Additional dialogue*. No se'l perdin, si els ve de gust; gràcies...

Així, els dos, Hellman and Trumbo, han arribat al centenari del seu naixement... i són recordats —ja ho deia al principi—

com a elements essencials de la cultura d'Amèrica del Nord, mentre que els seus botxins han passat ja definitivament a la tomba de la ignominia i del deshonor.

(I permetin, ara, un darrer apartat —una subnota més d'impertinència— de reflexió entre parèntesis. ¿El mccarthisme, en aquest nou segle i mil·lenni, és un producte intel·lectual, perdó, pseudo-intel·lectual, superat i irreplicable a l'Amèrica del Nord actual? Hi ha dubtes més que raonables per imaginar el contrari... I Bush? I Guantánamo? I l'Iraq? I l'Afganistan? I la política imperialista? I la senyora Condoleezza Rice que té l'ànima —ella sí que en té, d'ànima, és clar— més blanca que el blanc més blanc de tots els blancs? Vostès mateixos en troquin les conclusions...)

